

Plato – Gadamer

From dialectic of idea to dialectic of word

Neda Rahbar^{*}, Muhammad Asghari^{**}

Mahmud Sofiani^{***}

Abstract

Gadamer's philosophical hermeneutics is clearly logos-centered. Logos in Gadamer's view is different from Plato's view of it in terms of content. In Plato's thought, the interpretation of logos is idea, and the dialectic of idea is the process of determining ideas in the form of words. In dialectics, the idea of Logos becomes Ergon in an evolutionary process. For this reason, in Gadamer's view, Plato's dialectic is stable in one aspect, because what it reveals in a constant cycle is a sensory representation of the world of ideas. In other ways, it is dynamic because dialectic is an upward and continuous process towards the present, which constantly changes its nature from idea to reality. But in Gadamer's view, logos is the word, and the dialectic of the word is the dynamic of the word that is determined in the form of dialogue. Gadamer's assumption is that dialectic, in a living language game in which we are moving, dangerously brings us into the event of understanding through words. In the present study, under a new interpretation of Plato's dialectic and the influence of Gadamer on him, we will state that Gadamer prioritizes the dynamic of the word over the stability of the idea and prefers the dialectic of the word to the dialectic of the idea.

^{*} PhD Candidate in Western Philosophy, Faculty of Foreign Language and Literature, Tabriz University, Tabriz, Iran (Corresponding Author), n.rahbar.b@gmail.com

^{**} Professor of Philosophy, Faculty of Foreign Language and Literature, Tabriz University, Tabriz, Iran, m-asghari@tabrizu.ac.ir

^{***} Associate of Philosophy, Faculty of Foreign Languages and Literatures, Tabriz University, Tabriz, Iran, m.sufiani@yahoo.com

Date received: 02/12/2022, Date of acceptance: 10/06/2024

Keywords: dialectic of idea, dialectic of word, language, Gadamer, Plato.

Introduction

Gadamer's definition of philosophical hermeneutics is the description of the encounter with the text. The absence of the event that is present in the first encounter with the work of art in the form of dialogue or dialectics. Basically, hermeneutics is a kind of event, and dialectic is the determination of the event of understanding in philosophical hermeneutics. Gadamer believes that the phenomenon of understanding occurs in dialectics. Gadamer's dialectic is the dialectic of the word. In the dialectic of the word, Gadamer seeks to understand the thing itself, and the dynamics of the word in the conversation field provides such a possibility. A possibility that leads to the occurrence of understanding. In the dialectic of the word, the language game and the dynamics of words, which is a kind of confrontation in the space of conversation, precedes the stability of ideas and concepts in the dialectic of Plato's idea. Philosophical hermeneutics is based on logos, and logos in Gadamer's view is the same word. Philosophical hermeneutic model is based on Plato's dialectic, with the difference that in Plato, dialectic is the dialectic of ideas or a method focused on ideas. The uniqueness of dialectic, according to Plato, is the achievement of the highest type of knowledge. According to Plato, the word is the idea of the mind, which is present in the field of language in an a priori form. Words can be closer to reality when their example is contained in the world of ideas. In dialectics, the idea is the essence of the word itself. The ideals are formed in the exemplary world and are revealed in the form of words and in the form of dialogue when facing the reality. What we see in Plato's perception is a sensory representation of the determination of the world of ideas. Plato's dialectic model is a direction that changes nature from logos or idea to ergon or behavior and action. But in the dialectic of the word, the ontological aspect of the cognitive existence of the word is important. The word is revealed in conversation and conversation is one of the pillars of understanding. In other words, understanding has a dialogue-oriented nature. The occurrence of narrative comprehension is conversation-oriented, assuming the dynamics of the word and its coming and going, the structure of the speech is formed. For this reason, philosophical hermeneutics is based on logos. That is, it is word-oriented. In the present study, we will find that Gadamer constantly refers to Plato's dialectic for the following reasons. 1. Dialectic is a way to understand the thing itself. 2. Language plays a central role in dialectics, as the nature of conversation is language. It is the language of conversation that leads to the fusion of horizons. 3. In Plato's

dialectic, the idea is the essence of the word idea, and the relations of the *eidos* are linguistic, fixed and concrete relations in the field of cognition. 4. In the dialectic of the word, the dynamism and fluidity of the word is ontologically prior to the stability of the idea in the dialectic of the idea. The basis of Plato's philosophy is based on dialectic, and this attitude is the turning point of Gadamer's attention to Plato. In Gadamer's opinion, dialectic reveals the strain of understanding. 5. In Gadamer's view, Plato's dialectic, while being methodical in form, lacks method in terms of content. That is why it is the way to reach the truth.

Discussion & Conclusion

Nicholas Dewey in Gadamer's *Unsettled Understanding of Philosophical Hermeneutics*, under the title of *Dialogue and Dialectic*, says about Plato's view of the word: "In Plato's opinion, words are ideas of the mind that exist a priori in language. Words can be objectified or become closer to external reality when they exist in a prior form in language" (Davey. 2006:190). The word with speech is the determined form of language, which finds an objective form in relation to the mind. Plato's dialectic can be called the dialectic of ideas. The process in which the stages of knowledge are passed and the word is transformed from idea or *logos* to *ergon* or practical behavior. *Ergon* in the dialectical process is similar to behavior from the example world that has been revealed in the world. The word comes into speech following the idea of the word and enters the dialogue. The parties to the conversation are like legislators who take the word from the idea of the word and enter into dialectical relations. In the dialectic of the word, hermeneutic understanding does not correspond to stability and emphasizes fluidity, transformation and transcendence. Understanding is not formed in the fixed and exemplary world of Plato and in *Idos*. Understanding is determined based on fluid and dialectical relations between the parties. Because the essence of the word does not belong to the world of ideas. The word is not made by the mind, it is independent of it. The word belongs to the effective date. The word belongs to *Logos*, which is expressed in interpersonal and dialogue-oriented relationships. Every word is a *Logos* that came into the world. Gadamer's belief, the incompleteness of the text and the word is revealed in the reading of the text. The dialectical nature of the final word is open and unfinished. Because the question and answer process is being extended and there is no definitive and complete meaning. The essence of the word is fluid and changeable. The dialectic of the word is the dialectic of evolution and transformation. Philosophical hermeneutics

is logos-oriented and focuses on the dynamics of words and language play against the fixedness of concepts (Ibid: 188-189).

The dialectic of idea means the transformation of idea into sensory representation (logos into ergon). Ideas are the foundation of the world, they should be used in nature. Dialectic method is the most suitable option in applying ideas. One of the goals of dialectics is to transmit true knowledge. Real and fundamental knowledge is expressed in dialectics. In the dialectics of ideas, ideas are expressed in the form of words. The word (logos) is the idea of the mind and it exists in the language as a priori. Of course, it can be objectified when its previous form is present in the language. The dialectic of the word focuses on the fluidity of the word rather than the stability of concepts. In the dialectic of the word, the word is used as a linguistic sign, as a tool to facilitate what is in the mind in the form of sounds. The word ontologically invokes itself through speech and enters into an all-encompassing participation.

Bibliography

- Davey. Nicholas (2006) *Unquiet Understanding Gadamer's Philosophical Hermeneutics* Published by State University of New York Press, Albany
- Gadamer, Hans Georg, (2006) *Truth and Method* . 2nd rev . edn, Joel Weinsheimer and Donald G. Marshall (trans) (New York. Crossroad)
- Gadamer, Hans Georg, (1980) *Dialogue and Dialectic: Eight Hermeneutical Studies on Plato* . By : Christopher Smith Yale University. NEW HAVEN AND LONDON
- Gadamer . Hans-Georg (2004) *A Century of Philosophy. Hans-Georg Gadamer in Conversation with Riccardo Dottori* . Translated by Rod Coltman with Sigrid Koepke. The Continuum. NEW YORK . LONDON
- Gadamer Hans Georg (1400) *Dialogue and dialectics. Eight hermeneutic studies about Plato*. Translated by Amin Aslani. Tehran. Silver Publications. (in Persian)
- Gonzalez . Francisco (2006) *Dialectic and dialogue in the hermeneutics of Paul Ricoeur and H.G. Gadamer* Continental Philosophy Review (2006) 39:313–345
- Hamacher . Werner (1999) *premises . essay on philosophy and literature from kant to celan* . translated by: peter fenves . Stanford University press .
- Misgeld . D & Nicholson .G (1992) . *Hans-Georg Gadamer on Education , poetry and History : Applied Hermeneutics* (Albany: State University of New York Press, 1992), 69.
- Malpas . J & Arnsperg . C & Kertscher .. J (2002) *Gadamer and the Problem of Ontology,*” in *Gadamer's Century, Essays in Honor of Hans-Georg Gadamer*, Cambridge: MIT Press, 2002), 304.
- Plato (1380), *the period of Plato's works*. Translated by Mohammad Hasan Lotfi. Tehran, Kharazmi Publications (in Persian)
- Wemak. Peter (2016) *Dialogue*. Translation of Mojdeh Tabeti. Tehran. Sina Publishing. (in Persian)

افلاطون – گادامر از دیالکتیک ایده تا دیالکتیک کلمه

ندا راه‌بار*

محمد اصغری**، محمود صوفیانی***

چکیده

هرمنوتیک فلسفی گادامر آشکارا لوگوس محور است. لوگوس در تلقی گادامر به لحاظ محتوا متفاوت با تلقی افلاطون از آن است. تعبیر لوگوس در اندیشه افلاطون، ایده است و دیالکتیک ایده، روند تعین ایدوس ها در قالب کلمات است. در دیالکتیک ایده لوگوس در یک روند تکاملی به ارگون تبدیل می شود. به همین خاطر در نظر گادامر دیالکتیک افلاطون از یک جنبه ثابت است چون در چرخه ای ثابت آن چه عیان می کند باز نمودی حسی از جهان ایده است. از جهاتی دیگر پویاست زیرا دیالکتیک فرایندی صعودی و پیوسته رو به زمان حال است که مدام از ایده به امر واقع تغییر ماهیت می دهد. اما در تلقی گادامر، لوگوس کلمه است و دیالکتیک کلمه همان پویایی کلمه است که در قالب گفتگو تعیین می یابد. فرض گادامر بر این است که دیالکتیک در یک بازی زبانی زنده ای که در حال حرکت در آن هستیم به طرزى مخاطره آمیز به واسطه کلمات ما را وارد رخداد فهم می کند. در پژوهش حاضر ذیل تفسیر تازه ای از دیالکتیک افلاطون و تاثیر پذیری گادامر از وی تصریح خواهیم کرد گادامر پویایی کلمه را بر ثبات ایده اولویت داده و دیالکتیک کلمه را بر دیالکتیک ایده ترجیح می دهد.

کلیدواژه‌ها: دیالکتیک ایده، دیالکتیک کلمه، زبان، گادامر، افلاطون.

* دانشجوی دکترای فلسفه غرب، دانشکده زبان و ادبیات خارجی، دانشگاه تبریز (نویسنده مسئول)،

n.rahbar.b@gmail.com

** استاد گروه فلسفه، دانشکده زبان و ادبیات خارجی، دانشگاه تبریز، m-asghari@tabrizu.ac.ir

*** دانشیار، گروه فلسفه، دانشکده زبان و ادبیات خارجی، دانشگاه تبریز، m.sufiani@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۱۰، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۲۱

۱. مقدمه و بیان مسئله

تعریفی که گادامر از هرمنوتیک فلسفی ارائه می‌دهد، توصیف رخدادگونه‌ی مواجهه با متن است. فقدان رخدادی که در مواجهه نخست با اثر هنری به شکل گفتگو یا دیالکتیک حاضر است. اساساً هرمنوتیک نوعی رخداد است و دیالکتیک تعیین رخدادگونه فهم در هرمنوتیک فلسفی است. گادامر معتقد است تعیین رخدادگونه فهم در دیالکتیک رخ می‌دهد. دیالکتیک گادامر، دیالکتیک کلمه است. در دیالکتیک کلمه، گادامر به دنبال فهم خود چیز است و پویایی کلمه در ساحت گفتگو فراهم کننده چنین امکانی است. امکانی که به رخداد فهم می‌انجامد. در دیالکتیک کلمه، بازی زبانی و پویایی کلمات که نوعی مواجهه در فضای گفتگو است بر ثابت بودن ایده‌ها و مفاهیم در دیالکتیک ایده افلاطون مقدم است. هرمنوتیک فلسفی لوگوس محور است و لوگوس در تلقی گادامر همان کلمه است. مدل هرمنوتیک فلسفی بر مبنای دیالکتیک افلاطون است با این تفاوت که در افلاطون، دیالکتیک، دیالکتیک ایده یا روشی معطوف بر ایده است. منحصر بفرد بودن دیالکتیک از نظر افلاطون دست‌یابی به عالی‌ترین نوع شناخت است. از نظر افلاطون کلمه ایده ذهن است که به صورت پیشینی در ساحت زبان حاضر است. کلمات زمانی می‌توانند به واقعیت نزدیک شوند که صورت مثالی آن‌ها منطوقی در جهان ایده باشد. در دیالکتیک ایده ماهیت کلمه ایدوس است. ایدوس‌ها در جهان مثالی شاکله‌سازی شده و در مواجهه با امر واقع به صورت کلمه و در قالب گفتگو عیان می‌شود. آن‌چه مشاهده می‌کنیم در تلقی افلاطون بازنمودی حسی از تعینات جهان ایده است. مدل دیالکتیک افلاطون به سمت و سویی است که از لوگوس یا ایده به ارگون یا رفتار و عمل تغییر ماهیت می‌دهد. اما در دیالکتیک کلمه، وجه انتولوژیکی وجود شناختی کلمه حایز اهمیت است. کلمه در گفتگو عیان شده و گفتگو یکی از ارکان فهم است. به دیگر سخن فهم سرشتی گفتگومحور دارد. رخداد فهم روایتی گفتگو محورانه است با فرض پویایی کلمه و آمد و شد آن ساختار گفتار شکل می‌گیرد. به همین خاطر هرمنوتیک فلسفی لوگوس محور است. یعنی کلمه محور است. در پژوهش حاضر، پی خواهیم برد که گادامر به دلایل ذیل مدام به دیالکتیک افلاطون رجوع می‌کند. ۱. دیالکتیک راهی برای فهم خود چیز است. ۲. در دیالکتیک زبان نقش محوری ایفا می‌کند به نحوی که سرشت گفتگو، زبان است. صورت زبان مند گفتگو است که به امتزاج افق‌ها می‌انجامد. ۳. در دیالکتیک ایده افلاطون ماهیت کلمه ایده است و روابط ایدوس‌ها روابطی زبانی، ثابت و متقن در ساحت شناخت است. ۴. در دیالکتیک کلمه، پویایی و سیالیت کلمه به لحاظ انتولوژیکی وجود شناختی بر ثابت بودن ایده در دیالکتیک ایده مقدم است.

افلاطون - گادامر از دیالکتیک ایده تا دیالکتیک کلمه (ندا راه‌یار و دیگران) ۳۱۹

اساس فلسفه افلاطون مبتنی بر دیالکتیک است و این نگرش نقطه عطف توجه گادامر به افلاطون است. به نظر گادامر دیالکتیک آشکار کننده سویه فهم است. ۵. در نگاه گادامر، دیالکتیک افلاطون در عین روشنمندی بودن به لحاظ صوری، از لحاظ محتوا فاقد روش است. به همین خاطر راه دست‌یابی به حقیقت است.

۲. دیالکتیک ایده (Dialectic of Ideas)

پیش از بررسی دقیق‌تر مفهوم دیالکتیک ایده، بایستی به معرفت‌شناسی افلاطون رجوع کرد. به طور عام تمامی ساختارهای فکری، فلسفی، سیاسی، اخلاقی و اجتماعی افلاطون ریشه در معرفت‌شناسی وی دارد. در معرفت‌شناسی زمانی که افلاطون از تئوری ایده (Idea) سخن می‌گوید، منظور جهانی ثابت، لایتغیر و ایستا است که تکامل مفاهیم منطقی در جهان محسوس معطوف بر آن است. از نظر افلاطون، آن چه واقعی است عقلانی و عقلانیت منوط بر وجود ایده است. امر واقع و هر آن چه در جهان به عنوان واقعیت مقابل ما است، روگرستی از جهان مثل است. افلاطون در رساله پارمنیدس از زبان وی می‌گوید:

یک بار سخن از چیزهایی گفتمی که خود دارای وجودی مستقل اند و آن‌ها را ایده‌هایی نامیدی که فی‌نفسه موجود اند و سپس از چیزهای دیگری نام بردی که گفتمی فقط از ایده‌ها بهره‌ای دارند (افلاطون. ۱۳۸۰: ۱۵۴۷).

از نظر افلاطون تمامی نام‌ها و گزاره‌ها روگرستی از جهان مثل است. وی در کتاب جمهوری بندهای ۵۱۱-۵۱۰-۵۰۹ مراحل شناخت را واکاوی می‌کند:

پس توجه کن در برابر چهار جزء هستی چهار نوع فعالیت روح آدمی وجود دارد. شناسایی از طریق تعقل خاص بالاترین جزء هاست (شناسایی به یاری فرد)، شناسایی از طریق فهمیدن (شناسایی به یاری فکر) خاص جزء دوم است. برای جزء سوم عقیده و اعتماد به گواهی حواس را باید در نظر بگیری. جزء چهارم که فقط نمودی میان‌تهی از حقیقت است موضوع پندار است (افلاطون. ۱۳۸۰: ۱۰۵۴).

طی کردن هر یک از مراتب شناخت فرایندی است که افلاطون دیالکتیک می‌نامد. در دیالکتیک مفاهیم منطقی در ایده قابلیت تعیین یافتن پیدا می‌کنند. دیالکتیک افلاطون، دیالکتیک شدن (Becoming) است. ایده‌های ذهن در چنین فرایندی سیال، قوام بخش امر بیرونی می‌شود. سامان‌دهی جهان از طریق ورود مفاهیم منطقی در ایده به شکل بازنمود حسی از اهداف مهم

دیالکتیک است. امر مهمی که به تکوین دیالوگ کمک می‌کند، کلمه است. شالوده دیالوگ کلمه است. از نظر افلاطون هر کلمه که دربر دارنده نام شی یا امر واقعی باشد، وارد دیالوگ شده و در فرایند دیالکتیک به تکامل می‌رسد. نکته حائز اهمیت، تکوین دیالوگ در فرایند دیالکتیک است و اهمیت دیالکتیک در تعیین یافتن زبان به شکل کلمه است. کلمه در ساحت گفتار شکلی از زبان به تعیین درآمده است. این مساله نشان می‌دهد، به لحاظ معرفت‌شناختی نسبت پیچیده‌ای میان زبان و اندیشه وجود دارد. اندیشه در نسبت با زبان و زبان در نسبت با اندیشه قوام می‌یابد. افلاطون در رساله *کراتولوس* مبحث اشتقاق واژه‌ها تصریح می‌کند واژه‌سازی فرایند بسیار پیچیده‌ای است. به نحوی که قانون گزاران واژه‌سازی می‌بایست هم به لحاظ معرفت‌شناختی و هم دانش‌زبانی به بالاترین درجه رسیده باشند. این مساله نشان می‌دهد، نسبت پیچیده‌ای میان زبان و اندیشه وجود دارد. نیکلاس دیوی (Nicholas Davey) در کتاب *فهم‌نا آرام هرمنوتیک فلسفی گادامر (Unquiet Understanding Gadamer's Philosophical Hermeneutics)* اشاره می‌کند به زعم افلاطون اندیشه مقدم بر زبان است (Davey, 2006:190). اما گادامر تفسیر تازه‌تری ارائه می‌دهد. زبان پیش از اندیشه و مقدم بر هر امر دیگری است (در ادامه به دیدگاه گادامر مفصل خواهیم پرداخت). در نگاهی عمیق‌تر می‌توان هر دو وجه زبان و اندیشه را هم‌طراز با هم قرار داد. شناخت بدون وضع مفاهیم و واژه‌ها امری ناممکن و واژه‌ها در فرایند شناخت شکل می‌گیرند. یکپارچگی اندیشه - زبان ویژگی ماهوی و ذاتی انسان است. از نظر افلاطون کشف واژه‌ها و ساخت مفاهیم در پیوستگی اندیشه - زبان رخ می‌دهد تعیین جهان و طبقه‌بندی لایه‌های پیچیده آن است. کلماتی که در ساحت اندیشه - زبان ساخته می‌شوند، سازنده جهان ما هستند. بنابراین بنیاد کلمه به جهان ایده تعلق دارد. نیکلاس دیوی در کتاب *فهم‌نا آرام هرمنوتیک فلسفی گادامر*، ذیل عنوان دیالوگ و دیالکتیک در باب دیدگاه افلاطون نسبت به کلمه می‌گوید: «به نظر افلاطون، کلمات ایده ذهن هستند که به صورت پیشینی در زبان وجود دارند. کلمات زمانی می‌توانند عینیت یافته یا به واقعیت خارجی نزدیک‌تر شوند که به شکل پیشینی در زبان وجود داشته باشند» (Davey, 2006:190). کلمه با گفتار شکل تعیین یافته زبان است که در نسبت با ذهن صورت عینی پیدا می‌کند. دیالکتیک افلاطون را می‌توان دیالکتیک ایده‌ناامید. فرایندی که مراحل شناخت در آن طی شده و کلمه از ایده یا لوگوس به ارگون یا رفتار عملی تبدیل می‌شود. ارگون در فرایند دیالکتیک شبیه رفتاری است از عالم مثال که در جهان عیان شده است. کلمه با پیروی از ایده کلمه به گفتار درآمده و

وارد دیالوگ می شود. طرفین گفتگو همانند قانون گزارانی هستند که کلمه را از ایده کلمه گرفته و وارد روابط دیالکتیکی می کنند

۳. دیالکتیک در هرمنوتیک فلسفی گادامر (دیالکتیک کلمه Dialectic of the word)

مبنای تحقیقات گادامر که مبنای نگارش اثر سترگ حقیقت و روش است، مساله فهم است. حقیقت و روش نوعی نقد نوشتاری نسبت به الگوی مفهوم فهم در سنت فلسفی غرب است که دیالوگ محور (Dialogic) نیست. یعنی بر مبنای روش شناسی علوم طبیعی (آزمایش، مشاهده، تحلیل و تبیین داده ها) است. در روش شناسی به طور عام، سوژه دریافت کننده ابژه، آن را تحت انقیاد خود درآورده و ابژه را آن گونه که خود می فهمد، تفسیر می کند. در این نوع فهم که سوژه به عنوان امر اندیشنده بر ابژه به مثابه امر اندیشیده شده و منفعل غلبه می یابد، هیچ نوع دیالوگی اتفاق نمی افتد. تفسیر گادامر از فهم فراتر از روش شناسی منطوی در علوم طبیعی، مبتنی بر دیالوگ (Dialogue) است. به نظر گادامر، مطالعه علوم انسانی، فرهنگ، تاریخ و انسان شناسی نمی تواند مطالعه ای ابژه محور باشد. مطالعه مفاهیم بشری ریشه در رسانه بزرگتری چون زبان و دیالوگ دارد. الگوی مناسب، درک ابژه وار و منفعلانه مفاهیم نیست، بلکه دیالوگ و گفتگوی دیالکتیکی است که میان من - تو (I - thou) روایت می شود (وُمک. ۱۳۹۴: ۱۶۶-۱۶۵). هدف از دیالوگ رسیدن به فهمی دو جانبه است.

گادامر در حقیقت و روش (Truth and Method) می گوید: «زبان واسطه تجربه هرمنوتیکی است» (Gadamer.2006: 386). اگر از نظر هایدگر بودن در جهان مقدم و مقوم بر وجود دازاین است، از دید گادامر، خود این واقعیت که انسان عالمی دارد مبتنی بر زبان است. زبان صرفا دارای انسان نیست (Ibid:404)، زبان صرفا واسطه ای است که فهم در آن تعیین می یابد (Morgan.2000:248-249). از نظر گادامر زبان وجود واقعی خود را در گفتار نشان می دهد، گفتاری که در فرایند مکالمه عیان می شود (Ibid:349). گفتگوی یکی از ارکان فهم است. از این رو فهم نه تنها بخشی از گفتگو است، که خود فهم سرشتی گفتگومحور دارد. (لان. ۱۴۰۰: ۱۳۵). گادامر در فرایند امتزاج افق ها، از افق هایی صحبت می کند که به ظاهر جدا از یکدیگر هستند، اما در حقیقت افق ها جدا از یکدیگر نیستند. افق زمان حال مرتبط با افق گذشته و افق گذشته در ارتباط با افق حال شکل می گیرد (Gonzalez.2006:337). گادامر در حقیقت و روش امتزاج افق ها را این گونه توضیح می دهد:

افق مفسر، تعیین کننده است، نه به عنوان یک دیدگاه شخصی که آن را حفظ یا اجرا می‌کند. بلکه به عنوان یک نظر و احتمالی است که شخص آن را وارد بازی می‌کند و یا آن را در معرض خطر قرار می‌دهد. این به شخص کمک می‌کند تا آن چه متن می‌گوید بدست آورد (Gadamer.2006: 390).

امتزاج افق‌ها بیشتر از این که گردآوری دو افق جدا از هم باشد، مواجهه با تجربه دیالکتیکی افق‌های طرفین است. گادامر به تفاوت زبانی مفسر و متن توجه می‌کند. اما مساله مهم، مساله فهم است. تمام فهم تفسیر است و تمام تفسیر در زبانی اتفاق می‌افتد که اجازه می‌دهد ابژه وارد در کلمات و هم زمان زبان مفسر شوند (Ibid:390). در فرایند مکالمه، شرایطی حاصل می‌شود که افق‌های دو شخص وارد یک جامعه زبانی مشترک می‌شوند. جامعه زبانی مشترک، لازمه هم‌افقی دو شخص یا مفسر و متن است.

زبان مشترک بخشی از روند شکل‌گیری امتزاج افق‌ها است که به فهم منتهی می‌شود. زمانی که امتزاج افق‌ها آغاز می‌شود، پای گفتگو یا مکالمه در میان می‌آید. این رخداد می‌تواند روابط دو جانبه میان دو شخص یا مفسر و متن باشد. روابط دو جانبه روابطی ستیزه‌جویانه و تقابل و استیلای یک رای بر رای دیگری نیست. فهم یعنی کنار آمدن با دیگری و درک دیگری هم به وجه اخلاقی و هم به وجه انتولوژیکی.

در پدیدارشناسی هرمنوتیکی، مدل گفتگو میان دو شخص بدین نحو است که دو شخص در دو موقعیت متفاوت به فهم یک متن یا فهم دوجانبه می‌رسند و دست‌یابی به فهم در مکالمه در داشتن مفهومی مشترک است که میان طرفین گفتگو وجود دارد و آن امر مشترک به صورت کاملاً غیر قابل پیش‌بینی به نحوی رخدادگونه شکل می‌گیرد. هر یک از طرفین سعی می‌کنند به شیوه ذهنی خود، موافقت طرف مقابل را بدست آورند. اما در روابط میان مخاطب و متن، مخاطب سعی می‌کند چیزی را که متن به وی می‌گوید، درک کند (Gonzalez.2006:325). روابط گفتگومحور و دیالکتیکی مبتنی بر گفتار است. گفتار شرایط ورود به امتزاج افق‌ها و مقوم روابط است. در حقیقت، گفتار شکلی از زبان به تعیین درآمده است. زبانی که تجربیات مشترک افراد را به اشتراک می‌گذارد. یکی از اهداف فلسفه از نظر گادامر، فهم متقابل است. فهم متقابل، روابط دیالکتیکی میان طرفین است که به تجربه اصیل ختم می‌شود. به زعم وی، پدیدارشناسی بهترین روش برای توصیف تجربه خود فهم است. گادامر دیالکتیک را نوعی بازی تلقی می‌کند. امر مهم در تلقی گادامر روابط میان طرفین است. فرایند دیالکتیک فرایندی روشمند نیست که طرفین بخواهند نظر یا درخواست شخصی خود را نسبت به دیدگاه‌های

طرف مقابل ارایه دهند. دیالوگ دو طرفه نوعی دیالکتیک پرسش و پاسخ است که افق‌های طرفین به لحاظ وجودشناختی رو به سوی هم گشوده و فرایند فهم در فواصل رفت و بازگشت کلمات رخ می‌دهد. دیالکتیک هرگز از صفر آغاز نشده و هرگز در شکل کلی خود به پایان نمی‌رسد (Ibid:109). از نظر گادامر، انسان فقط دارای قوای زبانی و ذهنی نیست تا در جستجوی نسبت میان اثر ذهنی و عینی باشد. انسان بر فراز سوژه و ابژه قرار دارد. وی در فضایی باز و گشوده رو به سوی جهان است. انسان مدام خود را در معرض پرسش و پاسخ قرار می‌دهد، حتی اگر جایی برای یافتن پاسخ نباشد. وی به پرسشگری ادامه می‌دهد. دیالکتیک در چنین شرایطی چهره تازه‌ای از خود عیان می‌کند.

۴. از دیالکتیک ایده در افلاطون تا دیالکتیک کلمه در گادامر

گادامر در مقاله *افلاطون دوست من است و حقیقت دوست تر^۲*، تصریح می‌کند از نظر افلاطون (با اشاره به رساله *فایدون*) جستجوی حقیقت در لوگوس تنها راه بینش درست است. لوگوس گزاره‌ای است از بیان حقیقی هستی با وجود هر چیزی در جهان. به نظر می‌رسد لوگوس تمامی ذرات را کنار هم قرار داده تا در شکل یک گزاره به صورت گفتار خارج شود. اگر تعبیر هایدگر از لوگوس به معنای گفتار است، این تعبیر دال بر تاکید گزاره‌ای است که پیش از گفتن در ساختار لوگوس، ذوات مفاهیم کنار هم قرار گرفته‌اند. زیرا به زعم افلاطون، همیشه گفتن در باب چیزی است. آن چه گفته می‌شود، با آن چه هستی‌اش وابسته به لوگوس (جهانی که ایده‌ها کنار هم تحت الشعاع یک ایدوس مشترک پیوستگی یافته‌اند) است، متمایز است. افلاطون لوگوس را کویونیای (Koinonia) ایده (آمیزش و هم‌بستگی ایده) می‌نامد (گادامر، ۱۴۰۰: ۲۷۸-۲۷۸). به طور عام یکی از دغدغه‌های افلاطون بحث هماهنگی در وحدت و کثرت مفاهیم است. چگونه می‌توان در وحدت بشمار کثرت یافت. این مساله در دیالکتیک افلاطون اینگونه تحلیل می‌شود که اشیا کثرتی از امور هستند که ذیل ایده وحدت می‌یابند. تمایز میان اشیا و گزاره‌ها، تمایزی است که جهان لوگوس عیان‌کننده آن‌ها است. ما تفاوت‌ها را درک می‌کنیم و بر مبنای درک تفاوت میان گزاره‌ها و تعینات محسوس، واقعیت یا حقیقت به معنای امر ناپوشیده فهم می‌شود. افلاطون قائل است نظم جهان در نوعی بی‌نظمی و عدم تقارن طبیعی است. اما عدم تقارن را بایستی چگونه متقارن نشان داد؟ نکته نخست درک عدم تقارن یا تفاوت در جهان است. و نکته بعد، نسبت میان گزاره‌های نا متقارن با هم است که می‌توانند در کنار هم به پیوستگی رسند. لوگوس یعنی

کویونیای ایده، جایی که تمامی گزاره‌ها و نمودهای حسی به هم پیوست یافته و ساختار منطقی جهان را شکل می‌دهند. اما منعکس‌کننده عین واقعیات نیستند. جهان بازنمودی از ایده است (Davey . 2006 : 190) (Gadamer. 1980: 199).

گادامر همچنین در مقاله « دیالکتیک نانوشته افلاطون Plato's Unwritten Dialectic »، اشاره به مشکلات هستی‌شناختی افلاطون در نسبت با دانش و لوگوس دارد. به زعم وی

آموزه ایده به مثابه یک موجود واقعی در مقابل کثرت و دگرگونی‌های نمود حسی که در آن ایده شریک‌اند و از آن بهره‌مند می‌شوند، هنوز برای توضیح دادن این که دانش عملاً چیست کفایت نمی‌کند. این نوع مد نظر داشتن ایده فقط یک پیش‌شرط و پیش‌فرض در کل دانش است. وقتی ایده‌ها را مد نظر دارم می‌توانم نمودها را تحت آیدوس مشترک در آن‌ها رده‌بندی کنم یا بهتر بگویم می‌توانم نمودها را با جهان شمولیت آیدتیک‌شان شناسایی کنم. این دلیلی است بر فرض اینکه ایده‌ها وجود دارند (گادامر . ۱۴۰۰: ۲۱۷).

نمودهای حسی هر کدام چیزهایی (Things) هستند که تحت تصرف یک ایده قرار دارند که آن ایده خود چیز نیست. اما دهنده منصوب به چیز است که با نمودهای دیگر متفاوت است. این تفاوت و کثرت هر کدام زیرمجموعه ایده‌ای است که شکل دهنده محتوای لوگوس بوده و در یک آیدوس مشترک (Eidos Common) آن‌ها را طبقه‌بندی می‌کند. هر لوگوس دارای ساختار صوری است که وحدت در کثرت است.

به گفته گادامر

در رساله فیلیپوس با قاطعیت تصریح شده سنتز همه تخته‌ها یعنی تمام دانستن‌های واقعی به مفهوم آشنایی پیشینی با یک چیز (ایده به صورت امر پیشینی) در حل مساله واحد و کثیر نهفته است. هر لوگوسی محتوای یک وحدت عقیده است که از کثرت کلمات و مفاهیمی که به هم پیوسته‌اند منتج می‌شود (همان: ۲۱۸).

تلقی گادامر از کلمه در اندیشه افلاطون، ایده کلمه است. گزاره‌ای که از پیوستگی کلمات و مفاهیم ساخته می‌شود، به معنای لوگوسی است که در درون خود نوعی با - هم - بودن و ترکیب میان مفاهیم را شکل می‌دهد. کلمه به مثابه ایده‌ای است که به گفتار درآمده است. هر کلمه، حروف یا هجا معنای متفاوتی نسبت به دیگری دارد. اما با قرار گرفتن کنار کلمات دیگر، معنای پیشین خود را از دست داده و معنای تازه‌ای می‌پذیرد. حروف نیز اینگونه‌اند. به تنهایی فاقد معنا هستند اما مجموعه‌ای از حروف در قالب کلمه، معنا می‌یابند و هر کلمه با معنای خودش در کنار کلمات دیگر با معناهای خاص خود شکل دهنده قالب دیالکتیک و گفتار

است. می توان هرمنوتیک فلسفی را مدافع لوگوسنتریک (logocentric) دانست. اما در هرمنوتیک فلسفی ادعا این است که لوگوسنتریک مفهومی گنگ، مبهم و چندپهلوی است و تعبیر لوگوس یا کلمه برداشت هرمنوتیک فلسفی از این واژه است. نیکولاس دیوی معتقد است:

لوگوسنتریک، به دلیل ابهام و دوپهلویی در اصطلاح بازیگوش (Playful) بوده و مدام تغییر معنا می دهد. همین ابهام مشخص می کند کلماتی مانند لوگوس و دیالکتیک تاریخ دوگانه دارند. یک تاریخ لوگوسنتریک را در عقل و دیالکتیک ایده قرار داده، در حالی که تاریخ دیگر، لوگوسنتریک را با زبان و دیالوگ میان کلمات نشان می دهد. هرمنوتیک فلسفی تاکید دارد که لوگوس یک کلمه است (Davey . 2006 : 189).

گادامر با رویکرد هستی شناختی به تحلیل کلمه و موقعیت آن در دیالوگ می پردازد. هرمنوتیک فلسفی بر پویایی زبان و کلمه تصریح داشته و سیالیت کلمه را بر ثبات ایده ها و مفاهیم اولویت قرار می دهد. همین مساله دیالکتیک کلمه را در مقابل دیالکتیک ایده قرار می دهد (Ibid: 189). به طور عام سه معنا برای لوگوسنتریک در تاریخ درنظر گرفته اند: ۱) لوگوس همان عقل است. تعبیری که هراکلیتوس به کار گرفته است. ۲) در فلسفه زبان هم تعریفی از لوگوسنتریک ارایه شده و بر این مساله تصریح می شود که کلمات تفسیری بنیادی از واقعیات خارجی دارند. گادامر در نظریه تفسیر و معنا تصریح می کند معنای کلمه از حضور خود کلمه به دست می آید. لوگوس متعلق به جهان حاضر است. برخلاف دیدگاه افلاطون، که معتقد است بنیاد کلمه منظوری در لوگوس (جایی که ایده ها آمیزش پیدا می کنند) است و منعکس کننده امر واقعی نیست. اما گادامر دامنه لوگوس را به جهان بازنمود بسط می دهد.

با این دیدگاه از افلاطون، گادامر قایل به تمایز میان نمود و بازنمود است. افلاطون به چنین تمایزی قایل است. از نظر افلاطون، کلمات بازنمود مفاهیمی هستند که به شکل ایده است. درواقع لوگوس پیوستگی ایده ها است و متعلق به جهان مثل است جایی که بنیاد مفاهیم و کلمات شکل می گیرد. طبق دیدگاه افلاطون « کلمات به فراتر از خودشان اشاره دارند. کلمات فقط ترکیب پیچیده ای از صدا نیستند. معنای آن ها تصریح بر چیزی فراتر از امری است که به آن اشاره می کنند (Ibid:190). دغدغه ای که هرمنوتیک فلسفی گادامر در مورد کلمه دارد کاملاً متفاوت از دغدغه افلاطون است. همان طور که پیشتر اشاره شد، کلمه در نظر افلاطون ایده ذهن است که به صورت پیشینی در زبان وجود دارد (Ibid: 190). تفسیر افلاطون از کلمه، تفسیری معرفت شناسانه و مبتنی بر وجود جهان مثل است. آن چه به کلمه واقعیت می بخشد ایده ای است که در لوگوس شکل گرفته است. اما گادامر تفسیر انتولوژیکی تازه ای از کلمه

ارایه می‌دهد. وی هم متأثر از افلاطون و هم منتقد وی است. گادامر در تایید دیدگاه افلاطون می‌گوید، درست است که کلمات به فراتر از خود اشاره دارند اما نه به معنای چیزی که از پیش در زبان بوده باشد (پیشینی بودن کلمه در زبان). کلمات به دو حالت ارجاع دارند، هم خود، مخاطب قرار می‌گیرد و هم اجازه می‌دهد هر چیزی که فراتر از کلمه باشد به همراه زبان وارد جهان شود. نگرش ذهن باورانه به کلمه آن را وارد ساحت استعلایی زبان می‌کند. گویا ذات کلمه فراتر از جهان قرار دارد. در حالی که کلمات هیچ‌گاه به صورت پیشینی و مقدم بر زبان نیستند. در فرایند دیالکتیک، اصل چیز یا خود چیز مفهومی است که به صورت پیشینی در ذهن وجود دارد. بنابراین در نسبت با امر واقع کلمه ذاتاً پیشینی و متعلق به لوگوس است. لوگوس محل پیوستگی مفاهیم است. لوگوس می‌تواند منعکس‌کننده امر مثالی باشد نه امر واقع. لوگوس ایده و یا شبکه‌ای از مفاهیم و ایده‌ها است. دیالکتیک پرسش و پاسخ در نظر افلاطون در ساحتی معرفت‌شناسانه قصد دارد در قالب دیالوگ ذات شی (اصل چیز) را عیان کند.

استدلال گادامر تایید می‌کند دیالکتیک پرسش و پاسخ هیچ ارتباطی با آن چه ورای کلمات که مبتنی بر لوگوس است، ندارد. بلکه با آن چه میان آن‌ها یعنی روابط رفت و بازگشتی میان کلمات پدیدار می‌شود، مرتبط است. گادامر در نقد افلاطون با نگرشی انتولوژیکی به کلمه و لوگوس رجوع می‌کند. به باور گادامر، لوگوس تعیین امر واقع و متعلق به جهان است. کلمه در قالب لوگوس به شکل بنیادی می‌تواند ارایه‌دهنده واقعیت باشد. در هرمنوتیک فلسفی لوگوس آمیزه‌ای از ایده نیست، خود کلمه است بدون هیچ تعلقی به جهان مثل. از لحاظ انتولوژیکی، این امکان در کلمه (لوگوس) است، که جهان خود را از طریق گفتار فراخوانده و وارد مشارکت همه‌جانبه شود. کلمه (لوگوس) نه تنها اجازه گفتگو و دیالوگ می‌دهد، بلکه اجازه می‌دهد در هر چیزی که بتوانیم با یکدیگر تعامل کنیم، به همراه زبان بیان کند (Ibid: 190).

گادامر در مقاله *فلسفه یونان و تفکر مدرن* در باب کلمه لوگوس می‌گوید:

کلمه یا لوگوس خود از طریق صحبت کردن ایجاد و احضار می‌شود. لوگوس به جهان وارد شده و در آن حضور می‌یابد. در مکالمات و گفتگوها آورده می‌شود. لوگوس فقط به معنای دیالوگ نیست. لوگوس اجازه می‌دهد تا هر چیزی را با یک چیز دیگر که در زبان و با زبان باشد، تغییر دهیم (Ibid: 190).

برای گادامر، روابط میان کلمات مهم است. چون کلمه سیال و پویا است و در تکاپو است تا خود را در روابط دو سویه دیالکتیکی عیان کند. اما برای افلاطون، روابط بینافردی میان

کلمات و سیالیت کلمه چندان مهم نیست. مساله مهم در دیالکتیک، تعیین مفاهیم منظوری در لوگوس به شکل کلمه است. اصل، تعیین ذات مفاهیم است که دیالکتیک متقن ترین روش رسیدن به حقیقت ذات شی است.

لوگوسی که افلاطون راجع به آن سخن می گوید، ثابت و غیر متحرک بوده و درک آن به صورت امر واقع ممکن نیست. اما لوگوس گادامر، به شکلی سیال در جهان حضور دارد و در گفتگوها مشارکت می کند. نقد گادامر بر افلاطون، پرداختن به وجه سوژه محورانه یا ذهن گرایانه لوگوس است. وی از لحاظ انتولوژیکی با تقدم ایده بر کلمه مخالف است. اما روش دیالکتیک افلاطون را از این جهت تایید می کند، که دیالکتیک فراتر از روش، به سبک پرسش و پاسخ، مفاهیمی که فراتر از کلمات قرار دارند به همراه زبان بیان می شود. اما با وجود نقد بر افلاطون، گادامر کمی از متافیزیک افلاطون تبعیت می کند. وی با فراروی کلمه به فراتر از خود اشاره داشته اما نمی خواهد در دام متافیزیک افلاطون قرار گیرد. کلمه در تکاپو است تا به فراتر از خود رود. گویا کلمه نیز به شکلی بالقوه قابلین ایده شدن دارد. چون زبان قابلیت تعالی و استیلا یافتن دارد. همان طور که اشاره شد، در لوگوس محوری مد نظر گادامر، پویایی کلمه و ضرورت و تکامل آن در فرایند گفتگوبه طرزی باور نکردنی مورد تاکید قرار گرفته است.

در اندیشه گادامر به لحاظ انتولوژیکی، لوگوس - سنتریک (logos-centric) متمایز از لوگوسنتریک (logocentric) است و این رویکرد مرتبط با وجه هستی شناختی زبان است (Ibid:191). لوگوس محوری به معنای تقدم لوگوس (کلمه) و محوریت کلمه بر ایده بوده، متفاوت با معنای لوگوسنتریک (آوامحوری) است. از نظر گادامر «سرنوشت تاریخی ما است که می بایست در مورد زبان مفاهیم حرف بزنیم. ما باید بیشتر در باب سوژه و کمتر در باب مفاهیم صحبت کنیم» (Ibid: 191). بنابراین گادامر، تمایز واضحی میان شی (Sache) و مفاهیم (concept) برقرار می کند و به نظر می رسد با افلاطون در تمایز میان نمود (presentation) و بازنمود (representation) (لوگوس و شی) همراهی می کند. وی علاوه بر مخالفت با افلاطون، نمی تواند فراروی کلمه را نادیده بینگارد. اما فراروی کلمه معطوف بر ظرفیت تعالی و انتولوژیکی زبان است. گویا زبان دارای ظرفیتی استعلایی (transcendence) است و دربرگیرنده تمامی مفاهیم، کلمات، نام ها و تمامیت ها است.

گادامر می داند کلیت و تمامیت واژگان و مفاهیم یک نوع ظرفیت تکوینی در زبان دارند. اما به زعم وی، در جهان گفتار، زبان از قوانین منطقی و از پیش تعیین شده و پیشینی تبعیت نمی کند (Ibid). در فرایند گفتگو هر دیالوگ، دیالوگ بعدی را با خود به همراه دارد و بسیاری

از قوانین به صورت تصادفی و اتفاقی رخ می دهد. همان طور که هانریش کلايست، در نمایش نامه خود جملات تاریخ ساز میرابو را فراتاریخی می داند. چون بدون هیچ نوع جملات از پیش تعیین شده ای تاریخ تاریخی اش را بیان می کند. وی نیز همانند گادامر معتقد است گفتار و دیالوگ، از قوانین خاصی تبعیت نمی کند. هر جمله ای جمله بعدی را به زبان دارد و این نوع فعالیت میان طرفین گفتگو در جریان است. گادامر در حقیقت و روش می گوید:

در شکل گیری مفاهیمی که با زبان همراه می شوند، همیشه انسجام از قوانین منطقی وجود ندارد. نظم دادن به افکارمان از طریق انسجام و نظم دادن نام ها، روابط و ساختار، دستاورد طبیعی زبان را به نمایش می گذارد (Gadamer.2006:428).

بنابراین در زمان سخن گفتن، ناخودآگاه به طور ضمنی از چنین دستورالعمل هایی استفاده می کنیم. تمایز میان شی و مفاهیم تمایزی انتولوژیکی زبانی است. به لحاظ انتولوژیکی، چون زبان ظرفیت تعالی و فراروی دارد. در آن بعد تفاوت میان شی و مفهوم وجود دارد و گادامر از این لحاظ با افلاطون موافقت می کند که کلمات دارای یک لایه فراتر از سطح گفتار هستند. اما افلاطون به لحاظ معرفت شناختی کلمات را از سطح زبان گفتار خارج کرده و تمام ظرفیت کلمه را معطوف به لوگوس می داند. این رخداد در ساحت ذهن شکل می گیرد و دیالکتیک به نظر می رسد در ایده تعین پیدا می کند. زیرا به باور افلاطون، تمامی ظرفیت کلمه منزوی در لوگوس است.

کلمه در نظر افلاطون، معطوف به چیزی است و چیز نام یا باز نمودی است که به شکل پیشینی نمود آن در ساحت معرفت شناسی زبان است. در هستی شناسی زبانی گادامر، چون زبان دربر گیرنده تمامی مفاهیم، کلیت و ضرورت ها است، می تواند تعالی جوید و کلمه به فراتر از خود برود اما هیچ گاه به شکل پیشینی در ماهیات زبان نبوده است. در لوگوس محوری هرمنوتیک فلسفی از سویی به لحاظ معرفت شناختی، تفاوت میان شی و مفهوم وجود دارد. اما از لحاظ هستی شناختی این تفاوت وجود ندارد. نام یا کلمه ای که به چیزی نسبت داده می شود، در لحظه مواجهه با شی، لوگوسی اس تکه به جهان ورود یافته است و دیالکتیک به سبک پرسش و پاسخ را در مواجهه با شی به زبان می آورد. این نوع دیالکتیک فارغ از روش های مرسوم، نوعی حرکت رفت و بازگشت به خود چیز است که از اهداف مشترک افلاطون و گادامر است. در تلقی عقلانی از لوگوس توسط افلاطون، گادامر در مقابل این حرکت قرار دارد. از نظر گادامر، به لحاظ هستی شناختی، هرمنوتیک در مورد ظرفیت های دیالکتیکی زبان صحبت می کند که با ورود کلمه به جهان حاصل می شود نه در مورد قدرت دیالکتیکی عقل

(Davey, 2006: 193). با این تفصیل که خود چیز در نظر افلاطون ایده ای است منظوری در لوگوس و متعلق به جهان مثالی است. اما در هرمنوتیک گادامر خود چیز، همان چیزی است که در مواجهه با جهان به صورت کلمه به زبان آورده می شود و متعلق به همین جهان است نه جهان مثالی افلاطون. گادامر معتقد است، نشان می دهد ایده ها بنیاد جهان هستند. بنابراین بایستی ایده ها را همانند الگو یا تخته در طبیعت به کار برد (گادامر. ۱۴۰۰: ۱۸۲). به همین خاطر از روش دیالکتیک دیالکتیک با هدف شناخت ذات مفاهیم استفاده می کند. مشخصه دیالکتیک سیالیت و پویایی آن است. در فرایند دیالکتیک، دانش راستین (Idea شناخت مبتنی بر ذات) اجازه می یابد از مرحله لوگوس (گفتار عقلانی یا آمیزه ایده ها) به آرگون (گفتار/ عمل / سخن گفتن) در آید. درواقع چیزی که به صورت گزاره مطرح می شود، شکلی قابل فهم، منسجم و نظام مند از ایده ها است.

هدف افلاطون از به کارگیری روش دیالکتیک، تعیین معرفت است. چطور ایده ها هستند و چگونه در جهان تبدیل به امر واقع می شوند؟ از نظر گادامر، فهم لوگوس به معنای تفسیر عقلانی از شی براساس ذات یا جوهر بر مبنای استدلال های ریاضیاتی و منطق قابل فهم نیست. مفاهیم ریاضی مفاهیم منظوری در جهان مثل هستند که از نوعی چرخش زبانی به سمت جهان ایده سخن می گویند (گادامر. ۱۴۰۰: ۱۵۸). اما فهم مفاهیم براساس مستدلای ریاضی و قوانین منطق امکان پذیر نخواهد بود. درک کلمه متفاوت از قوانین منطق و ریاضی است. کلمه در ساحت روابط میان من - تو شکل می گیرد. به زعم گادامر، تمامیت فرایند دیالکتیک در نگرش افلاطون، در ساخت ذهن رخ می دهد. دیالکتیک ایده ساحتی از شناخت است که مفاهیم با عبور از مراحل چهار گانه شناخت (پیش تر راجع به مراحل شناخت سخن گفتیم) که آن هم فرایندی ذهنی است، به عنوان چیزی که هستند در ساحت زبان به گفتار در می آیند. اما در دیالکتیک کلمه، گادامر تصریح می کند لوگوس کلمه است و کلمه گر چه می تواند فراتر از خود رود، اما در لوگوس ستتریک، لوگوس اجازه می یابد، در گفتگو مشارکت کند و در فرایند پرسش و پاسخ مدام ساحت تازه ای از خود را به جهان عرضه کند. لوگوس به ساحت به گفتار وارد می شود. شان بالاتری دارد. چون اصل گفتار همان لوگوس است و لوگوس باز نمودی از روابط دیالکتیکی طرفین گفتگو است. به عنوان مثال، وقتی می پرسیم این چه چیزی است. افلاطون در پاسخ معتقد است ما از طریق مفاهیمی که به شکل مبهم در ذهن ما است با چیزی که فراموش کردیم و در غیر ذهن است و یا ایده صورت پیشینی ذهن است،

می‌توانیم پاسخ‌گو باشیم. اما گادامر در پاسخ به این سوال می‌گوید از طریق پیش‌داوری‌ها و تجربیاتی که کسب می‌کنیم می‌توانیم به پاسخ برسیم (Davey, 2006: 194).

گادامر در فصل سوم حقیقت و روش ذیل عنوان زبان و لوگوس به اهمیت کلمه می‌پردازد و آن را پایه و اساس هرمنوتیک فلسفی تلقی می‌کند. ۱. کلمه قبل از به فعلیت رسیدن بالقوه است، اگر چه شکل نیافته باشد اما قابلیت شکل‌یافتگی دارد. در بینش گادامر، فرایند اندیشیدن یعنی ورود چیزی به ذهن از جهان بیرون. چیزی که به ذهن وارد می‌شود، قرار نیست به پایان رسد. بلکه حرکت اندیشه از یک چیز به چیز دیگر می‌شتابد. تا اینکه در طول حرکت از یک سو به سوی دیگر، در جستجو و تدبیر خود به دنبال بیان کامل افکار خود باشد. در ادامه می‌گوید:

کلمه کامل ممکن است در ذهن ایجاد شود. مانند یک ابزار. اما اگر به عنوان یک کلمه کامل وجود داشته باشد، چیز واقعی نیست. این تعبیر از کلمه به ایده افلاطونی نزدیک است. کلمه کامل یعنی ایده کلمه در ذهن ساخته می‌شود و ابزاری که بیرون وجود دارد، بازنمودی از نمود کامل آن ابزار در ذهن است. در نظر گادامر، کلمه کامل یا ایده‌ال نمی‌تواند وجود محسوس داشته باشد. بنابراین واقعی نیست اما با افلاطون در قابلیت بالقوگی کلمه در ذهن همراهی می‌کند. کلمه‌ای که شکل نیافته به صورت بالقوه وجود دارد. کلمه در جایی فراتر از امر واقع وجود دارد متنها به صورت بالقوه. به تعبیر گادامر، از قول توماس آکویناس:

کلمه همانند آینه است که اشیا در آن دیده می‌شوند. کل آینه فقط منعکس‌کننده تصویر است و فراتر از آن چیزی نشان نمی‌دهد. نکته مهم، نقش بازتابندگی کلمه است که به عنوان بیان یک چیز فهمیده می‌شود که مسیر فکری را پشت سر گذاشته است (Gadamer, 2006: 423-424).

۲. ویژگی دوم کلمه، ناکامل بودن آن است. به تعبیر گادامر

هیچ کلمه‌ای نمی‌تواند به طور کامل، ذهن ما را تفسیر و بیان کند. ناکامل بودن کلمه به معنای یک نقص برای کلمه نیست. همان‌طور که در مثال آینه ذکر شد، کلمه منعکس‌کننده چیزی نیست که ذهن در حال فکر کردن است. ناقص بودن ذهن انسان در این است که هرگز برای خودش کاملاً حاضر نیست، بلکه به شکلی پراکنده معطوف به این یا آن چیز است (Ibid:424).

به نظر می‌رسد ذهن ناتمام و ناکامل است. ذهن در نسبت با جهان مدام در حال ساخته شدن است. بدین شکل کلمه و ذهن در تناظر با یکدیگر قرار می‌گیرند. از جنبه دیگر، ناتمامی و نا کاملی کلمه متضمن ناتمامی فهم است و ناتمامی فهم^۳ تعین ناتمام کلمه است. در فرایند فهم، هیچ گاه فهم کامل رخ نمی‌دهد. زیرا فهم مدام خود را می‌فهمد گویا تا بخواهد به تحقق رسد، آغاز ناتمامی متن است. ورنر هاماکر^۴ (Werner Hamacher) در مقاله « Premises » (مفروضات) می‌گوید: فهم می‌خواهد فهمیده شود» (Hamacher.1999.p:4). به این معنا که فهم همیشه بیشتر می‌خواهد فهمیده شود. آن هیچ گاه به پایان نمی‌رسد. هیچ نوع فهمی فهم مطلق نیست. صرفاً فهم بیشتر نسبت به چیزی است که ناکامل است. استدلال هاماکر نشان می‌دهد، فهم هیچ گاه به صورت مطلق حاصل نمی‌شود. بلکه ما همیشه در فرایند فهم هستیم و بدون قطعیت فهم در مسیر تکامل فهم قرار داریم. غیر ممکن است که به تکامل محض دست یابیم. به عقیده هاماکر، اگر فهم به خاطر پذیرش ظرفیت‌های معنایی بیشتر می‌خواهد به فهم درآید، بر مبنای تفسیر وی فهم بایستی گستاخ و بسیار افسارگسیخته باشد (Davey, 2006: 171). وی رهایی گشودگی، افسارگسیختگی و بازیگوشی را از ویژگی‌های مهم فهم تلقی می‌کند. نیکولاس دیوی (Nicolas Davey) تعریف دیگری از عبارت فهم می‌خواهد فهمیده شود

ارایه می‌دهد

فهم به معنای آن چه می‌خواهد به فهم درآید، در وهله اول نه تنها به معنای فهم اشیا نیست، بلکه هر زمان چیزی به فهم در می‌آید، بایستی در خودش فهم شود. اگر لحظات دریافت فهم، مبهم به نظر برسد، موضوع مورد فهم چه تاریخی یا ساختارگونه مبهم به نظر می‌رسد. .... فهم به معنای آن چه می‌خواهد به فهم درآید.... گزاره ای است که همچنین از عدم امکان فهم و در نتیجه ناممکن بودن همین گزاره سخن می‌گوید^۵ (Davey, 2006: 173).

استدلال هاماکر مبتنی بر ناتمامی و ناکاملی متن است، گویا مساله فهم تحول دگرباره است نه تثبیت معنا به طور مطلق. مطابق استدلال وی فهم مدام در حال دگرگونی و تغییر وضعیت است. در حالی که قابل کنترل شدن نیست و نمی‌تواند بر مبنای تغییرات یک الگوی ثابت عمل کند. فهم به شکل منفعلانه نمی‌تواند فهم را در ظرفی از مفاهیم و اصطلاحات قرار دهد. هم خود فهم فعالانه و هم دیگران را به نحوی دچار تغییر تغییر می‌کند که قابل پیش بینی نیست. فهم پیش از هر نوع تعین یافتنی در برابر خود و دیگران به نحوی متفاوت ایستاده است (Ibid:173). در حقیقت فهم به معنای شدن (Becoming) های مدام و متفاوت است. فرایند فهم

یک فرایند رفت و بازگشتی میان مفاهیم است که فعالانه در نسبت با دیگری فعالانه خود را به انحاء مختلف عیان می‌کند. فهم خود را با دیگری تطبیق می‌دهد. در هرمنوتیک فلسفی این دیگری به مثابه انگیزه یا مشوق تعین فهم نیست. بلکه به دلیل پیش‌بینی ناپذیری غیرقابل انتظار بودن فهم است که در مصاف با دیگری که در مقابل اش ایستاده، قرار می‌گیرد. با این حال در هرمنوتیک فلسفی به نحو انتولوجیکال فهم میان آن چه فهمیده می‌شود و آن چه که قرار است فهمیده شود، در حال حرکت است. فهم مدام دچار تحول می‌شود نه تکامل. آن چه فهمیده شده بود در درون خود آغاز گاره فهم تازه است. زیرا فهم به زعم گادامر، امری تاریخی، سیال، دگرگون‌پذیر و اساساً ناپایدار است.

در دیالکتیک کلمه، فهم هرمنوتیکی با ثبات مطابقت نداشته و بر سیالیت و دگرگونی و تعالی تأکید می‌کند. فهم در جهان ثابت و مثالی افلاطون و در ایدوس شکل نمی‌گیرد. فهم مبتنی بر روابط سیال و دیالکتیک وار میان طرفین تعین می‌یابد. زیرا ذات کلمه متعلق به جهان ایده نیست. کلمه ساخته ذهن نیست، مستقل از آن است. کلمه متعلق به تاریخ اثرگذار است. کلمه متعلق به لوگوسی است که در روابط میان فردی و دیالوگ محور بیان می‌شود. هر کلمه لوگوسی است که به جهان آمده است. لوگوس در جهان ایده و متعلق به آن نیست. اما قابلیت حضور در دیالوگ یافته است. لوگوس (گادامر تحت تأثیر هایدگر، معنای لوگوس را به گفتار نزدیک می‌کند) نه تنها در گفتگو احضار شده که اجازه می‌دهد هر چیزی زبانمندانه به جهان ورود یابد. کلمه به مثابه کنشی است که در مواجهه با رویداد و تاریخ هر جامعه واکنش تازه‌ای از خود نشان می‌دهد. کلمه به مثابه سنتزی است که در درون خود متضمن تر تازه‌ای است.

کلمه و بالطبع متن سیال، پویا و زایا است و از جنبه معرفت‌شناختی ناتمامی کلمه و متن مبتنی بر ساختار ناتمام ذهن هم است. ذهن نمی‌تواند مفاهیمی چون تمامیت و کامل بودن را درک کند و به خاطر عدم درک مفاهیم، زمان ورود به رابطه دیالکتیکی فقط می‌تواند بیشتر کامل شده و بیشتر به فهم درآید. اما از جنبه انتولوژیکی یا هستی‌شناختی، ناتمامی کلمه و ناتمامی متن در تناظر با هم هستند. زیرا فهمی که ذاتاً ناپایدار است از چیزی که فهمیده شده بود، به سمت چیزی که قرار است وارد مرحله فهم شود، در حال حرکت است. فهم کامل‌تر از لحاظ انتولوژیکی می‌تواند قابل پیش‌گویی باشد. اما چیزی که قابل پیش‌گویی است نوعی از فهم است که در روابط دیالکتیکی میان حال، گذشته و آینده شکل می‌یابد. به باور گادامر، ناتمامی متن و کلمه در خوانش متن عیان می‌شود. ذات دیالکتیک کلمه پایانی باز دارد و ناتمام است. زیرا فرایند پرسش و پاسخ در حال تمدید شدن و معنای قطعی و کامل وجود ندارد.

ذات کلمه سیال و دگرگون پذیر است. دیالکتیک کلمه، دیالکتیک تحول و دگرگونی است. هرمنوتیک فلسفی لوگوس محور است و بر پویایی کلمه و بازی زبانی در مقابل ثابت بودن مفاهیم متمرکز است (Ibid: 188-189).

ذات دیالکتیک ایده از یک جنبه پایانی بسته دارد. به دیگر سخن، گرچه کلیت دیالکتیک افلاطون نیز ناتمام و ناکامل است، اما پایان بسته به معنای فهم ذات مفاهیم است که با قصد فهم معنای قطعی و کامل کلمه انجام می شود. در معرفت شناسی افلاطون این هدف مدنظر است که با شناخت ذات مفاهیم، فهم به پایان می رسد. کلمه دارای ذاتی است که منظوری در جهان ایده است. در رساله کراتولوس بند ۴۳۸ افلاطون از زبان کراتولوس که همانند وی فیلسوفی ذات گراست، خاستگاه کلمه را به نیروی برتر یا ایده ی برتر نسبت می دهد. وی می گوید: «کراتولوس: سقراط گام می کنم پاسخ درست این است که بگوییم نخستین واژه ها را نیرویی برتر از نیروی آدمی ساخته است و از این رو آن ها بالضروره درست اند.» (افلاطون. ۱۳۸۰: ۷۹۹). بنابراین تعلق کلمه به شی به صورت ذاتی است.^۶ ایده مثالی کلمه در نسبت با شی به صورت باز نمود عیان می شود. لوگوس هر شی متعلق به جهان ایدوس است. ۳. ویژگی سوم کلمه طبق نظر گادامر، معطوف بودن کلمه به سمت شی است. به عقیده وی کلمه که ساخته می شود، دال بر وجود شی است. در مقابل، دیدگاه افلاطون برخلاف این مساله است. گادامر می گوید افلاطون در نامه هفتم به تصریح روابط میان کلمه و شی می پردازد. افلاطون از بیان روابط یقینی و ذاتی میان کلمه و شی اجتناب می کند. به زعم وی، یک نام مستقیم به یک شی داده نمی شود. کلمه پیش از ادا شدن و صورت گفتاری یافتن، زبانی است که در گفتگوی روح با خودش (اندیشه ناب) مشارکت می کند. به تعبیر گادامر، در تفسیر نامه هفتم افلاطون:

زبان در ظاهر به عناصر بیرونی و مبهم تلقی می شود. مانند ظاهر اشیا که با نام هایی خود را بر ما تحمیل می کنند. درحالی که دیالکتیک واقعی باید آن را پشت سر بگذارد. اندیشه ناب ایده ها ساکت است. زیرا گفتگوی روح با خود است.^۷ لوگوس جربانی است که از این اندیشه ناب جاری شده و به شکل گفتار از دهان خارج می شود. گرچه در نگاه افلاطون، تمامی این فرایند به سمت دانش راستین یا معرفت حقیقی در حال حرکت است (Gadamer. 2006: 408).

اما کلمه نمی تواند کلیت آن شی را در درون خود حفظ کند. بنابراین فکر مدام از یک شی به شی دیگر روانه می شود و اساسا قادر بر تحقق کامل در هیچ یک از آن ها نیست. این ناتوانی در کامل بودن کلمه و بالطبع اندیشه یک وجه مثبت دارد: و ان بی نهایت واقعی

ذهن را آشکار می‌کند که دائماً در یک فرایند ذهنی جدید از خود پیشی می‌گیرد و آزادانه مدام وارد فرایند های فکری تازه می‌شود. (Ibid : 424-425).

صرف نظر از این مساله، کلمه میان وحدت و کثرت کلمات روابط دیالکتیکی برقرار می‌کند. ظرفیت تکوینی کلمه این گونه است که تكثر کلمات را وحدت بخشیده و وحدت کلمات در قالب گزاره را دال بر کثرت تلقی می‌کند. به زعم گادامر، افلاطون هم چنین ویژگی‌ای از کلمه را تشخیص داده است که اساساً کلمه ساختار دیالکتیکی دارد. یعنی قابلیت هم‌نشینی کلمات و ساخت گزاره به شکل دیالکتیکی عامل وحدت در گزاره ها است. وی این چنین ساختار لوگوس را به شکلی دیالکتیکی بسط و گسترش می‌دهد. این ویژگی یعنی وحدت کلمه در کثرت واژگان و بالعکس، فراتر از ساختار منطبق بر یک رویداد زبانی است. یعنی فرایند ساخت مفاهیم رویدادی است که در فرایند دیالکتیک و طی رفت و بازگشت کلمه میان طرفین گفتگو و یا مخاطب و متن ایجاد می‌شود (ibid:426).

۵. نتیجه‌گیری در قالب تحلیل کلی از دیالکتیک ایده تا دیالکتیک کلمه

۱.۵ دیالکتیک ایده در اندیشه افلاطون

۱. دیالکتیک ایده یعنی تبدیل ایده به باز نمود حسی (لوگوس به ارگون)
۲. ایده ها بنیاد جهان هستند بایستی آن ها را در طبیعت به کار برد. روش دیالکتیک مناسب ترین گزینه در به کار گیری ایده ها است.
۳. یکی از اهداف دیالکتیک، انتقال دانش راستین است. معرفت واقعی و بنیادی در دیالکتیک بیان می‌شود.
۴. در دیالکتیک ایده، ایده در قالب کلمه نمود می‌یابد. کلمه (لوگوس) ایده ذهن است و به صورت پیشینی در زبان وجود دارد. البته زمانی می‌تواند عینیت یابد که شکل پیشینی آن در زبان حاضر باشد.

۵. حقیقت در نظر افلاطون، متقن، ثابت و پایا است. از طرف دیگر یکی از اهداف دیالکتیک دست یابی به ذات مفاهیم و حقیقت راستین است. بنابراین دیالکتیک ایده در مسیر تحقق حقیقت حرکت می‌کند. صرف نظر از این مساله، حقیقت ثابت و متقن در مقابل دیالوگ که ذاتا ناپایدار، سیال و مبهم است دچار تناقض می‌شود. دیالوگ به دنبال حقیقت ثابت است اما هر چه بیشتر به جلو می‌رود کمتر به نتیجه می‌رسد و با بی‌ثباتی

خود و ثبات حقیقت مواجه می شود. در نهایت ناتمام باقی می ماند. گرچه دیالوگ ناتوان از دست یابی به حقیقت بوده و نارسایی خود را نشان می دهد، اما این تناقض یک فرایند و نوعی زیست فلسفی است که در مسیر دست یابی به حقیقت، روش ها و مهارت های لازم حائز اهمیت است. حقیقت خود را نه در عین که در ذهن ظاهر می کند. بعد به شکل گفتار در روابط دیالکتیکی طرفین مرحله به مرحله تعیین می یابد.

۶. در دیالکتیک ایده، لوگوس بازتاب امر مثالی است نه امر واقع. لوگوس ایده یا شبکه ای از مفاهیم و ایده ها است. (کوپناتیای ایده)

۷. در دیالکتیک ایده، ایده از لحاظ معرفت شناسی مقدم بر تجربه است.

۸. در دیالکتیک ایده، کلمات به فراتر از خود ارجاع دارند.

۹. دیالکتیک ایده بر ثبات مفاهیم متمرکز شده است. فرایند پرسش و پاسخ در دیالکتیک با هدف تعیین مفاهیم منطقی در ایده انجام می گیرد. دیالکتیک راهی است برای ورود مفاهیم منطقی در ایده و مانوس شدن آن به جهان محسوس.

۱۰. دیالکتیک ایده به لحاظ شناختی، پایانی بسته است. چون هدف شناخت ذات مفاهیم و چگونگی تعیین مفاهیم در جهان است، با شناخت ذات مفاهیم، فرایند فهم به پایان می رسد. افلاطون به عنوان یک فیلسوف ذات گرا معتقد است، ذهن قادر بر شناخت ذات مفاهیم است. در این صورت با فعالیت ذهن و آمیزش مفاهیم در جهان ایده و بازنمود آن به شکل سایه وار در جهان محسوس به نظر ذات مفاهیم آشکار می شود. از جنبه دیگر، از لحاظ انتولوژیکی، می توان پایانی باز برای دیالکتیک ایده در نظر گرفت. چون با وجود ثبات مفاهیم، خود دیالکتیک فرایندی سیال و پویا است که مدام در حال شدن و صیوروت است. ناتمامی یا بی نتیجه به پایان رسیدن بیشتر رسالات افلاطون، نشان از ناتمامی متن و بازبودن دیالکتیک دارد.

۲.۵ دیالکتیک کلمه در اندیشه گادامر (افتراق و اشتراک دو دیدگاه افلاطون و گادامر)

۱. دیالکتیک کلمه بر سیالیت کلمه نسبت به ثبات مفاهیم متمرکز است.

۲. در نظر گادامر، لوگوس تعیین امر واقع است. کلمه (لوگوس) می تواند به شکلی بنیادی ارایه دهنده امرواقع باشد.

۳. یکی از شباهت‌های میان گادامر و افلاطون، به کارگیری نوع هستی‌شناختی «روش‌مندی» با هدف دست‌یابی به حقیقت است. منظور از روش در نگاه گادامر و افلاطون روش‌های مبتنی بر عینی‌سازی نظریات علمی و طبیعی نیست. روش نوعی حرکت و بازگشت به خود چیز است.

۴. گادامر هم همانند افلاطون باور دارد کلمات به فراتر از اشاره دارند. لکن نه به شکل پیشینی که قبلاً در جهان ایده بوده باشد. استدلال گادامر تأیید می‌کند دیالکتیک پرسش و پاسخ هیچ ارتباطی با آن چه فراتر از کلمات است، ندارد. بلکه با آن چه میان کلمات، واژگان و طرفین مورد گفتگو پدیدار می‌شود، ارتباط دارد. اصل مهم کلمه، روابط بینادازایی و وجود زبان مشترک است که دیالکتیک را ممکن می‌سازد.

۵. در دیالکتیک کلمه، کلمه به مثابه یک نشانه زبان شناختی، به صورت ابزار برای سهولت آن چه در ذهن است در قالب اصوات به کار گرفته است. کلمه به لحاظ انتولوژیکی خودش را از طریق گفتار فرا می‌خواند و وارد مشارکت همه‌جانبه می‌شود.

۶. یکی از اختلافات گادامر و افلاطون در پرداختن به وجه انتولوژیکی کلمه است. از لحاظ انتولوژیکی، گادامر با تقدم ایده بر کلمه مخالف است. مبنا کلمه است. کلمه شکل‌دهنده بازی زبانی است. کلمات نه تنها مقدم بر ایده نیستند، بلکه هم خود مخاطب قرار می‌گیرند و هم اجازه می‌دهند آن چه ورای کلمه است (چیزی که هنوز به گفتار نیامده) در گفتار بیان شود. کلمات از پیش در ایده نیستند. کلمات به شکل‌آنی در روابط میان طرفین در لحظه شکل می‌گیرند. گویا هر کلمه، کلمه بعدش را عیان کرده و مکالمه جریان پیدا می‌کند.

۷. گادامر معتقد است، دیالکتیک افلاطون قادر است مفاهیمی را که فراتر از کلمات هستند وارد دیالوگ کند. قابلیت عیان‌سازی کلمه در دیالکتیک است. به زعم وی، فهم خود فرایندی دیالکتیکی است که به صورت مکالمه دو نفره انجام می‌شود.

۸. هرمنوتیک فلسفی ذاتاً لوگوس‌محور است و کلمه نقطه عطف فرایند پرسش و پاسخ در هرمنوتیک فلسفی است. لوگوسی که افلاطون راجع به آن صحبت می‌کند، ثابت و غیرمتحرک است و مجموعه‌ای از ایده‌ها است. اما لوگوس مدنظر گادامر، صرفنظر از تعلق به ایده در جهان حضور دارد و در مکالمات و گفتگوها آورده می‌شود. بنابراین افلاطون از لحاظ معرفت‌شناختی به لوگوس رجوع کرده و مرجع آن را در ذهن

جست‌وجو می‌کند. این نگرش بعدها زمینه‌ساز جریان‌های ایده‌الیستی و سوپرتکیویسم در سنت فلسفی غرب خواهد شد. اما گادامر هم از لحاظ معرفت‌شناختی و هم هستی‌شناختی به لوگوس باز می‌گردد. از این باب که لوگوس به فراتر از خود اشاره می‌کند، رویکردی شناختی است. اما در رویکرد انتولوژیکی لوگوس قابلیت تعیین یافتن در جهان دارد نه به شکل ایده یا آمیزه‌ای از ایده‌ها به صورت پیشینی، بلکه کلمه به شکلی سیال و پویا در تلاطم است تا خود را در روابط دوسویه آشکار کند.

۹. حقیقت نزد گادامر، تجربه‌ای تاریخمند است. سرشت گفتگو راه‌گشودن به حقیقت است. به عبارتی گشایش تجربه، مواجهه تجربه دوطرف در هم‌سخنی و دیالوگ با هم، مواجهه‌ای هرمنوتیکی است. به عقیده افلاطون، حقیقت امرناپوشیده، ثابت، متقن و منظوری در جهان ایده است و هدف دیالوگ قرار گرفتن در وادی حقیقت راستین است. اما در اندیشه گادامر، حقیقت امری سیال و دگرگون‌پذیر است. حقیقت امری است که مدام فرد در زیست خود با آن مواجه می‌شود و آن را تجربه می‌کند. حقیقت تجربه‌زیستن است. زیرا فهم حقیقت امری تاریخی و منظوری در زمان و مکان است. حقیقت تاریخی است اثرگذار که از به هم پیوستن گذشته، حال، بناکننده شکل تازه‌ای از زندگی است. گادامر برای فهم حقیقت در جستجوی امر متافیزیکی نیست. حقیقت تجربه‌زیست ما است. گشودگی رو به سوی اندیشه است (گادامر. ۱۴۰۰: ۱۳۶) امری که با آن مواجه شده و مواجه خواهیم شد. سرشت گفتگو صرف نظر از زبانی بودن، کشف حقیقت است. بنابراین حقیقت ناتمام و بدون پایان است.

۱۰. دیالکتیک گادامر از جنبه شناختی، دیالکتیکی باز و ناتمام است. هرمنوتیک فلسفی، تاکید بر سیالیت کلمه دارد. فرایند پرسش و پاسخ، فرایندی باز و گشوده است. کلمات در روابط میان مخاطب و متن در حال رفت و بازگشت است. صیوریت و سیالیت ذات کلمه است. کلمه می‌تواند هم خود وارد مشارکت شده و هم کلمات تازه به گفتگو وارد کند. یک کلمه یک نشانه نیست. ناتمامی کلمه خود نشان از گشودگی کلمه و بالطبع گشودگی دیالکتیک است. کلمات در فرایند فهم میان هر آن‌چه به فهم درآمده و هر آن‌چه فهمیده خواهد شد در حال آمد و شد است و هر بار دعوی تازه‌ای بیان می‌کند. کنش‌پذیری بالای کلمه در دیالکتیک ویژگی تاریخمند آن است که در هر موقعیتی و ویژگی تاریخمند آن است که در هر موقعیتی وارد گفتگو و مشارکت دوجانبه می‌شود و در مواجهه با تاریخ تغییر وضعیت می‌دهد. گادامر معتقد است، کلمات در فرایند گفتگو

از قوانین خاصی تبعیت نمی‌کنند و به شکل پیشینی منطوقی در ایده نیستند. در فرایند پرسش و پاسخ است که افکار نظم و انسجام پیدا می‌کند. نام‌ها، مفاهیم و تمامی روابط و ساختار که از ظرافت‌های طبیعی زبان هستند، زمان استفاده از کلمات به طور تلویحی شکل می‌گیرند.

پی‌نوشت‌ها

۱. برای مطالعه بیشتر رجوع کنید به :
دونا جونا پولی . ورنر شون فلد (۱۳۹۱) پرسش‌هایی در باب زبان . ترجمه . راحله گندمکار.
تهران. نشر علمی
- Gadamer.Hans-Georg (1994) Phenomenology, Hermeneutics, Metaphysics, *Journal of the British Society for Phenomenology*, 25:2, 104-110
۲. این مقاله را می‌توانید بیابید در :
Gadamer . Hans Georg (1980) “ Amicus Plato Magis Amica Veritas “, in *Dialogue and Dialectic: Eight Hermeneutical Studies on Plato*. Translated by : Cristopher Smith. Yale university press New haven and London . p : 194
۳. در باب ناتمامی و ناکاملی فهم رجوع کنید به :
Gadamer . Hans-Georg (2004) *A Century of Philosophy. Hans-Georg Gadamer in Conversation with Riccardo Dottori* . Translated by Rod Coltman with Sigrid Koepke. The Continuum. NEW YORK . LONDON
۴. برای مطالعه بیشتر در باب اندیشه‌های ورنر هاماکر رجوع کنید به
Hamacher . Werner (1999) *premises . essay on philosophy and literature from kant to celan* . translated by: peter fenves . Stanford University press .
۵. برای تبیین بیشتر مفهوم فهم رجوع شود به :
Misgeld . D & Nicholson .G (1992) . *Hans-Georg Gadamer on Education , poetry and History : Applied Hermeneutics* (Albany: State University of New York Press, 1992), 69.
Malpas . J & Arnsward . U & Kertscher .. J (2002) *Gadamer and the Problem of Ontology*,” in *Gadamer’s Century, Essays in Honor of Hans-Georg Gadamer*, . Cambridge: MIT Press, 2002), 304.
۶. رجوع کنید به :

دوره آثار افلاطون . ج دوم. رساله کراتولوس . در رساله کراتولوس بحث اصلی اشتقاق واژه‌ها و چگونگی تعلق کلمه به شی‌است. در طول رساله گفتگوی میان سقراط، کراتولوس و هرموگنس در باب روابط میان کلمه و شی صورت می‌گیرد. از نظر کراتولوس هر نام متعلق به ذات یک شی بوده و طبیعی

افلاطون - گادامر از دیالکتیک ایده تا دیالکتیک کلمه (ندا راه‌یار و دیگران) ۳۳۹

است. از طرفی هرموگنس معتقد است روابط میان کلمه و شی به صورت قراردادی است.....
(افلاطون. ۱۳۸۰: ۷۳۴)

۷. رجوع کنید به: دوره آثار افلاطون. رساله سوفیست. بند ۲۶۳

کتاب‌نامه

افلاطون (۱۳۸۰) دوره آثار افلاطون . ترجمه محمدحسن لطفی . تهران. خوارزمی
ومک . پیتز (۱۳۹۶) دیالوگ . ترجمه مزده ثابتی . تهران . نشر سینا
گادامر. هانس گئورگ (۱۴۰۰) دیالوگ و دیالکتیک . هشت پژوهش هرمنوتیکی در باب افلاطون . ترجمه
امین اصلانی. تهران . انتشارات نقره

Davey. Nicholas (2006) *Unquiet Understanding Gadamer's Philosophical Hermeneutics* Published
by State University of New York Press, Albany

Gadamer, Hans Georg, (2006) *Truth and Method* . 2nd rev . edn, Joel Weinsheimer and Donald G.
Marshall (trans) (New York. Crossroad)

Gadamer, Hans Georg, (1980) *Dialogue and Dialectic: Eight Hermeneutical Studies on Plato*

By : Cristopher Smith Yale University. EW HA VEN AL'D LONDON

Gadamer . Hans-Georg (2004) *A Century of Philosophy. Hans-Georg Gadamer in Conversation with*
Riccardo Dottori . Translated by Rod Coltman with Sigrid Koepke. The Continuum. NEW YORK .
LONDON

Gonzalez . Francisco (2006) *Dialectic and dialogue in the hermeneutics of Paul Ricoeur and H.G.*
Gadamer *Continental Philosophy Review* (2006) 39:313-345

Hamacher . Werner (1999) *premises . essay on philosophy and literature from kant to celan . translated*
by: peter fenves . Stanford University press .

Misgeld . D & Nicholson . G (1992) . *Hans-Georg Gadamer on Education , poetry and History :
Applied Hermeneutics* (Albany: State University of New York Press, 1992), 69.

Malpas . J & Arnsward . U & Kertscher .. J (2002) *Gadamer and the Problem of Ontology,* in
Gadamer's Century, Essays in Honor of Hans-Georg Gadamer, . Cambridge: MIT Press, 2002),
304.